

EKO

回

向

Maart 1999

Nr 80

Centrum voor Shin-Boeddhisme v.z.w.

Pretorlastraat 68
B-2600 Antwerpen-Berchem

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ISSN : 1370-0243

Afgiftekantoor : Antwerpen X-drive-in

I n h o u d

Editoriaal : Sangham geen Toevlucht meer ?	1
Rennyō Shōnin : Gobunshō i-6	5
L.Van Schoors : Over Sterven en Mededogen	6
R.Van den Langenbergh : Twee Dharma-talks	11
Shaku Shōkai : ...een Wereldbeeld met Amida	18

Eindredactie : Shitoku A. Peel
Opmaak, regie & distributie : De Simpele Weg vzw
(Leemputstraat 10 - 2600 Berchem)

Noch de redactie noch het Centrum voor Shin-Boeddhisme zijn gebonden door de bijdragen van derden, die overigens niet noodzakelijk de zienswijze van de redactie weergeven. Iedere auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Het Centrum voor Shin-Boeddhisme vzw en de Shin-Tempel JIKOJI erkennen de spirituele en morele autoriteit van de Jōdo-Shinshū Hongwanji-ha (Kyoto) in de personen van Hoofdabt Go-Monshu Koshin Ohtani en van Ere-Hoofdabt Zenmon Kosho Ohtani, maar zijn voorts organisatorisch en financieel autonoom. Hun werking is dus afhankelijk van uw medewerking, uw waardering en uw steun. Onze bankrekening is 408-2075891-59, op naam van De Simpele Weg vzw, 2600 Berchem-Antwerpen. Ook voor Nederland, maar liefst opgemaakt in BEF of in Euro.

Editoriaal

Sangham geen Toevlucht meer ?

Hoe vaak hoort men tegenwoordig lieden die beweren dat ze 'boeddhist zijn' of althans dat ze 'boeddhistisch leven en denken' ?

Hierbij komt als vanzelf de pijnlijke vraag : wat is eigenlijk een 'boeddhist' of wat houdt houdt 'boeddhistisch leven en denken' wel in ? Anders uitgedrukt : er zijn mensen die zich 'christen' noemen en 'christelijk denken' zonder te geloven in de H.Drievuldigheid of dat Jezus Gods Zoon is. Zijn dat 'christenen'?

Enfin, kijkt men naar de traditionele (d.i. in alle 'boeddhistische' tradities aanvaarde) formuleringen, dan is een 'boeddhist' die persoon die de Drievoudige Toevlucht op zich heeft genomen :

<i>Buddham saranam gacchami</i>	Ik ga tot de Boeddha als mijn toevlucht
<i>Dharmam saranam gacchami</i>	Ik ga tot de Leer als mijn Toevlucht
<i>Sangham saranam gacchami</i>	Ik ga tot de Gemeenschap als mijn Toevlucht

Onder 'Buddha' verstaat men dan - wel wat in functie van de school waarop men zich beroept - zowel de historische Boeddha Gautama Shakyamuni, als meer transcendente Boeddha-figuren (bv. Vairocana) of zelfs het kosmische Onmetelijke Boedhaschap Wijsheid/Mededogen, waarin men zijn vertrouwen uitspreekt als 'drager' van de Leer, Dharma.

Onder 'Dharma' verstaat men dan het samenspel van vaststellingen inherent aan de existentiële ervaringen die in Boeddha's verkondiging een scherpe expressie gekregen hebben : de Vier Edele Waarheden, de Drie Kenmerken van het Bestaande, de twaalf trappen van het Pratitya-Samutpada, de Vijf Verzamelingen in de persoonlijkheid, de Zes Volkomenheden enz. Laten we bijgevolg die Dharma (of houdt u het liever bij het begrip *Saddharma* ?) als centraal beschouwen, maar onlosmakelijk gekoppeld aan het Boedhaschap, want

Wie de Dharma ziet, ziet mij [de Boeddha]; en wie mij ziet, ziet de Dharma.

Samyutta-nikaya iv, 120

of

Hij die de Dharma ziet, ziet de Boeddha.

Salistamba-sutra, 2

Dààr kan men dus niet omheen...

Wat moeilijker is evenwel het omschrijven of situeren van *Sangha*, de Gemeenschap.

Voor de enen immers is Sangha de gemeenschap van alle monniken van een bepaald klooster, voor anderen is het de totaliteit van alle monniken-en-nonnen binnenin de boeddhistische tradities, voor anderen weer de gemeenschap van kloosterlingen en leken, voor anderen dan weer de gemeenschap van alle monniken-plus-nonnen plus leke-mannen en leke-vrouwen. Of de gemeenschap van alle levende wezens van de *Zes Geboorten* (hellewezens, hongergeesten, dieren, demonen, mensen en goden). Of - allicht in China ontstaan onder invloed van het taoïstische denken -, de totaliteit van alle ervaarbare wezens. Deze laatste visie werd trouwens ook door Shinran Shonin gehuldigd...

Maar welke van deze visies men ook huldigt, *Sangha* is niet 'ik en mijn geliefkoosde lektuur'. *Sangha* is de lijfelijk tastbare 'gemeenschap van de anderen' of 'de andere als gemeenschap'. Het is immers via die *Sangha* dat men (o.a. in de tempel) de Boeddha kan zien en de Dharma kan horen.

Het in *mijzelf-opsluiten*, in de zelfgenoegzaamheid elke vorm van *Sangha* af te wijzen, blijkt in de praktijk maar al te vaak een mensgewone ego-tripperij te zijn, waarin men zichzelf opblaast tot een pseudo-dichterlijk 'ik voel mij een god in 't diepst van mijn gedachten'. Waar blijft hier de kritische omzichtigheid tegenover het ik-denken, dat de fundamentele onwetendheid is : *asmi-maya*, de ik-ben-begoocheling ?

Een welbepaalde functie van de *Sangha* is bovendien het 'schenken van de Leer :

Dhammadāna sammadāna

de Gave (1ste paramita !) van de Leer is de hoogste Gave !

In de *Sangha* - welke ook ieders persoonlijke voorkeur geniet... - is er in plaats van afsluiting t.o.v. de 'andere', de nadruk op communicatie op welk niveau dan ook : vanaf de existentiële problematieken tot en met de meest transcendente discussie over 'moeilijke' (abhidharmische) thema's van de Leer.

Bij Shinran (o.a. in Mattosho en/of Tannisho) zowel als bij Rennyo treffen we steeds weer het nadrukkelijke advies over de Leer te praten met de anderen. Wie zich, in ons individualistisch Westen, van elke vorm van Gemeenschap afwendt, die riskeert te blijven ronddraaien in zijn ik-paardenmolen.

Een tempel of *dōjō* is qua het Shinboeddhisme een plaats voor Leer-uitwisseling. De Toevlucht tot de Gemeenschap afwijzen of ze tot

een abstractie herleiden is uiteindelijk slechts een boeddhisme-naar-eigen-maat construeren, een 'och-ik-weet-het-toch-beter'-masturbatie.

En voor boek-aanbidders nog dit : de Dharma is verkondigd geworden voor de levende wezens en niet zomaar voor gedrukte lettertjes of sanskritiserende of sinologiserende palabers.

Te meer daar Shinran - in zijn constante afwijzing van de toenmalige tempelstructuren (de Hongwanji ontstond als een grafhulde na zijn dood door toedoen van zijn dochter Kakushin) toch steeds opnieuw adviseert samen te komen, samen te praten, samen te beleven.

Ik blijf dan ook erg sceptisch ten opzichte van personen die (oprecht of onoprecht...) geloven dat men plus-minus 'boeddhist' is of even-plus-minus 'boeddhistisch leeft' wanneer men de Toevlucht tot de Sangha afwijst.

Namu Amida Butsu.

Shitoku

RENNYO SHONIN
(Gobunsho I-6)

OVER SLAPERIGHEID
Suimin no shō

Ik weet niet hoe het komt, maar sinds kort ben ik bijzonder onderhevig aan slaperigheid. En wanneer ik naga waarom ik toch zo lethargisch ben, dan voel ik zonder enige twijfel dat het doodsmoment, dat naar Geboorte leidt, wel eens vlakbij zou kunnen zijn. Deze gedachte maakt me droef en ik ervaar sterk het verdriet van het heengaan.

En toch, tot op de dag van vandaag heb ik me met zorg erop voorbereid, beseffend dat de tijd van Geboorte weleens nabij kan zijn. Al hetgeen waarnaar ik voortdurend, dag en nacht, verlang, dat is dat er geen teruggang zou zijn onder diegenen die deze tempel bezoeken en wier gemoed van vertrouwen gevestigd is.

Zoals de dingen er nu voorstaan, zouden er bij mijn dood geen problemen moeten zijn. Toch vind ik elk van u bijzonder laks bij het denken aan Geboorte. Zolang gij leeft, zoudt gij moeten zijn zoals ik van u verwacht.

Ik ben bijzonder ontevreden met hetgeen elk van u meent begrepen te hebben. In dit leven is zelfs de dag van morgen onzeker en - om het even wat we zeggen - er is niets aan te doen als het leven ophoudt.

Als onze twijfels gedurende dit leven niet duidelijk verdreven zijn, dan zullen we daar [later] beslist spijt over hebben. Ik hoop dat gij dit in uw gemoed zult voortdragen.

Hoogachtend.

Deze brief is toevertrouwd aan de lieden achter de schuifdeuren. Neem hem in de komende jaren vaak ter hand en lees hem.

Geschreven op de 25ste
dag van de 4de maand
van het jaar Bunmei 5.

(1473)

OVER STERVEN EN MEDEDOGEN

Lut Van Schoors

(Bij de memoriaaldienst voor Luc - 21.11.98)

Er gaat geen dag voorbij zonder dat ik aan Luc denk. Soms met vreugde, soms met spijt, soms nog met verdriet. Maar nu het weer november is, zijn mijn gedachten en gevoelens meer dan anders rond hem geconcentreerd.

Daarom ben ik blij dat we hier samen zijn in Jiko-ji, om hem te gedenken.

* * *

Het is niet gemakkelijk om met de grote veranderingen in je leven om te gaan. Als je verliest wat je het liefste is, verlies je ook de grond onder je voeten. Je wordt op jezelf teruggeworpen, je bent verplicht je ganse wereld te herzien. Niemand van ons wordt graag met de dood geconfronteerd. Hij doet ons klein en kwetsbaar voelen en herinnert ons aan onze eigen sterfelijkheid.

In het dagelijkse leven duwen we de idee van de dood zo ver mogelijk van ons af. We negeren de realiteit van de vergankelijkheid.

Maar bij een memoriaaldienst vind ik het passend om daar toch even bij stil te staan. De herfst is hét seizoen van de vergankelijkheid. Er zijn de traditionele (katholieke) feesten van Allerheiligen en Allerzielen. Stormen vegen de bomen kaal, de laatste bloemen sterven, de natuur houdt haar adem in en maakt één grote beweging naar binnen toe. Als mens zijn we aan hetzelfde ritme onderhevig. De seizoenen van ons leven zijn weliswaar minder voorspelbaar, maar ook wij worden oud of worden ziek, takelen af, gaan dood...

En alhoewel we elk jaar opnieuw meemaken dat na het diepste putje van de winter de cyclus van leven, bloei en vrucht dragen zich weer herhaalt, is het ontzettend moeilijk om dit op ons eigen leven, of dat van een gestorven geliefde te transponeren.

Toch geloof ik dat we allemaal overtuigd zijn dat het leven niet eindigt met de dood.

Sterven betekent voor de één overgaan naar een andere dimensie, voor de ander betekent het een hemelvaart, voor de Shinboeddhist betekent het de *Geboorte in het Reine Land*.

Daarom is het misschien beter dat we de term 'vergankelijkheid' vervangen door 'veranderlijkheid'. Dat is een vriendelijker woord en het ligt ook dichterbij de waarheid. Dat is het woord dat ik gebruik wanneer ik aan Luc denk.

Want zie je, voor mij is Luc niet 'vergaan', hij is 'veranderd'.

De man die hij was is nu deel van het Oneindige Mededogen, van Amida's Ander-Kracht.

Zo voel ik het aan. Daarvan ben ik overtuigd.

* * *

Het was niet eenvoudig om tot dat inzicht te komen.

Zoals ieder ander mens ben ik erg vasthoudend. Wie je lief hebt, wat je vreugde geeft, wil je niet kwijt. Wat blijft geeft zekerheid. En veranderingen geven ons altijd een ongemakkelijk gevoel. Daarom klampen we ons vast aan relaties, aan bezit, aan status... We zijn bang om los te laten, bang voor verlies, want verlies doet pijn en verdriet.

Maar dat vasthouden is onmogelijk, dat vasthouden is de eigenlijke oorzaak van de pijn ! Als we dood gaan laten we alles achter.

Toen Luc beseftte dat de kans dat hij zou sterven groter was dan de kans op genezing, zei hij me het volgende : *"Ik heb alle mogelijke therapieën gehad. Ze hebben al gedaan wat ze konden om mij erdoor te helpen. Als ik dan toch sterf, dan moet je dat aanvaarden. Dan is dat mijn karma."*

Het was wreed en hartverscheurend om dat te horen, want daar was ik nog niet klaar voor. Ik voelde hoe hij me los liet, ik voelde hem mij ontglippen, verlaten, achterlaten. Maar nu ben ik zo dankbaar als ik bedenk wat een rust er daarna over hem kwam, tot welk punt hij kon onthechten en met welke innerlijke kracht hij zijn dood tegemoet kon treden.

Het is hard en moeilijk om op zo'n manier het sterven van je geliefde mee te maken, maar het is ook vreselijk mooi en leerzaam.

* * *

Hoeveel mensen hebben we in onze familie of vriendenkring al verloren ? Hoeveel verdriet, hoeveel tranen, hoeveel wanhoop hebben die verliezen al meegebracht ? Hoeveel lijden ?

En wat voor zin heeft dat lijden ?

Dat lijden heeft geen zin op zich.

Maar je kunt er wel iets mee doen. Je kunt er wel iets van leren.

Steeds weer opnieuw, wanneer de verliezen in ons leven pijn teweegbrengen, komen we een stap dichterbij de waarheid.

En de waarheid is dat je lijdt omdat je niet kunt loslaten, omdat je met al de vezels van je menselijke lichaam, met al de noden van je menselijke geest vastklampt aan wat vergankelijk en veranderlijk is.

Loslaten is de weg naar innerlijke vrijheid.

Als je niets vreest en niets verwacht ben je vrij van pijn. Maar beeld je niets in : helemaal vrij zullen we nooit worden in dit leven. Dat verhindert onze *condition humaine*.

Maar wat je wél kan bereiken, dat is durven te leven : relaties aangaan, liefhebben, kinderen op de wereld zetten, iets uitbouwen, carrière maken... kortom : het volle leven leiden.

Want wat je wél kunt bereiken, dat is een vorm van levenskunst : genieten van en dankbaar zijn voor wát je hebt, zonder voortdurend de schrik te voelen dat alles te verliezen. Dat is een menselijke vorm van vrijheid. Dat is een manier om de veranderlijkheid te aanvaarden en toch van het leven te kunnen genieten.

* * *

Wanneer we onszelf kunnen losmaken van dat valse geloof in duurzaamheid, van de overtuiging dat we wat hebben kunnen vasthouden, van ons bedrieglijk verlangen naar veiligheid waarop we kunnen bouwen, komen we los van gehechtheid.

En als we loskomen van gehechtheid, komt er een groot Mededogen in ons vrij. Mededogen voelen is wéten dat je één van die ontelbare lijdende wezens bent.

Is je één voelen met al wat leeft en lijdt.

Is je bewust worden van het onmetelijke lijden in de wereld.

Is je niet verharden, je niet afsluiten, de pijn niet ontkennen.

Is je ogen wijd open trekken en de pijn en het verdriet over je laten komen, je bewust worden van het medelijden dat je voelt en er daadwerkelijk iets aan doen.

Mededogen is een sterke kracht die alle dingen en wezens naar elkaar toe voert. En dat is wat onze wereld nodig heeft : mededogende priesters, nonnen, leraren, bedienden, mededogende rijkswachters, griffiers, studenten, mededogende kunstenaars, verpleegkundigen en gepensioneerden... die werken aan een betere wereld, die zich onvoorwaardelijk inzetten en streven naar de verlichting van alle levende wezens.

Luc was geen heilige. Hij was af en toe behoorlijk lastig en moeilijk om mee om te gaan.

Maar hij had een Mededogen in zich dat ik zelden heb gezien en nooit zal vergeten. En zo wil ik hem gedenken.

* * *

Er gaat geen dag voorbij zonder dat ik aan Luc denk.

Elk jaar weer beleef ik zijn ziekte en zijn dood. Maar elk jaar ook verlies ik wat meer balast, raak ik wat meer van mijn eigen emoties en herinneringen kwijt.

En per jaar dat achter me ligt, zie ik scherper de essentie van die gebeurtenissen, zie ik duidelijker wat ze in mijn persoonlijk leven hebben betekend en wat ze mij hebben geleerd.

Namu Amida Butsu.

TWEE DHARMA-TALKS

door René Van den Langenbergh

I.

Beste vrienden, ik zit in een boeddhistische sekte.

Inderdaad, dat kreeg ik te horen zo'n 6 of 7 jaar geleden toen ik een zaak binnenstapte waar ik elke week kwam.

Ze hadden een gerucht gehoord, ze hadden erover gediscussieerd en ze hadden een besluit genomen. Pas daarna hebben ze aan mij gevraagd wat ervan waar was. Daarmee hadden ze eigenlijk moeten beginnen, maar ja...

Wat doet een mens die vol vooroordelen zit omwille van het onbekende ?

Mijn vrienden hadden een vooroordeel over het boeddhisme, gewoon omdat ze het niet kenden.

Een ander voorbeeld kunnen we geven over politieke formaties.

Hoe dikwijls gebeurt het niet dat mensen andere mensen veroordelen omdat zij ze niet kennen, omdat ze het programma van de andere partij niet kennen ?

"Dat is een groene jongen, kijk maar eens naar zijn kleding, daar moet ik niets van hebben, hoor !"

"Dat is een racist, want hij zit bij een ultrarechtse partij !"

Een ander voorbeeld gaat over een neef van me. Mijn vader z'n broer is destijds getrouwd met een Griekse vrouw. Uit die relatie zijn kinderen voortgekomen. Nu is het zo dat mijn oom, mijn tante en mijn jongste neef een 15-tal jaren geleden eens op weekend bij ons op bezoek kwamen. Ik was toen 22 en mijn neef 18 jaar. Hij heet *Costas Van den Langenbergh*, hij is dus een Vlaming. Ik had met hem afgesproken om naar een dancing te gaan, achter de hoek bij ons, waar ik wekelijks uitging.

Ik mocht naar binnen van de portier, hij kende me immers al lang. Mijn neef kwam na mij binnen, zo dacht ik. En toen ik me om-

draaide om hem te vragen wat hij wenste te drinken, zag ik dat hij me niet naarbinnen gevolgd was. De portier had hem tegengehouden met de woorden "Jij komt hier niet binnen want jij ziet bruin." U moet namelijk weten dat mijn neef, omwille van dat Grieks bloed, inderdaad een vrij donker uiterlijk heeft, zelfs donkerder dan vele Turken of Arabieren.

Ik ben toen terug naar buiten gegaan om de portier erop te wijzen dat die jongen mijn neef was. En op dat ogenblik mocht hij wél binnen, want als ik hem kende, dan was het wél goed.

We zijn gewoon doorgedaan en op een ander iets gaan drinken.

Weeral dat vooroordeel van die portier die mijn neef veroordeelde op grond van zijn uiterlijk, alhoewel hij de jongen nog nooit eerder gezien had.

Zo kan ik nog veel voorbeelden geven van vooroordelen die bij de mensen op een of andere manier toch ingebakken zitten.

Waarom vertel ik jullie dit nu allemaal ?

Welnu, onlangs was ik op bezoek bij iemand en we waren al heel de middag aan het praten over de zin van het leven, over de maatschappij enz. U kent dat wel.

Opeens vroeg mijn vriend mij wat ik absoluut niet kon verdragen bij de mensen, en ik moest ineens antwoorden, ik mocht er niet over nadenken. En, dus zonder verder na te denken, gaf ik als antwoord "Vooroordelen".

Normaal gezien geef je als antwoord 'de verkeersagressie' of iets dergelijks, maar ik gaf als antwoord 'vooroordelen'.

Hoe het komt dat ik juist dit antwoord gegeven heb, weet ik eigenlijk niet. Het was alsof ik dat antwoord niet gegeven had, maar dat iets mij ertoe had aangezet om dit antwoord te geven.

Pas terug thuis 's avonds heb ik daar dieper over nagedacht. Ik kon er echt geen verklaring voor geven. Alhoewel.

Is het niet zo dat mensen met schelpen vóór hun ogen lopen en juist daardoor vol vooroordelen zitten ? Ze willen de werkelijkheid niet zien door hun eigen ik-gerichtheid, door hun eigen dwaasheid, door hun eigen egoïsme.

Ik meen me te herinneren dat er, zo'n 2.500 jaar geleden, iemand was die de mensen daarop gewezen heeft, die gezegd heeft dat je niet egoïstisch mocht zijn. Hoe heette die man ook al weer ?

Het uitschakelen van het egoïsme, proberen de gulden middenweg te vinden, het zien van de dingen zoals ze werkelijk zijn, dat is niet echt gemakkelijk.

Vooroordelen spruiten juist voort uit onze waarnemingen, gewaarwordingen, percepties, en op hun beurt beïnvloeden ze ons handelen en bewustzijn.

Het uitschakelen van vooroordelen vereist dan ook een uitschakelen van dat ik-bewustzijn.

Het is pas na jaren van het komen naar onze tempel, na het bezoeken van kloosters in boeddhistische landen en luisteren naar de dharma-talks van officianten, en naar het komen naar de Jikoji-lezingen dat mijn manier van denken aan het veranderen is gegaan.

Het beleven van de boeddhistische leer gaat met vallen en opstaan. Het ene jaar gaat het absoluut niet, het volgende jaar gaat het schijnbaar vanzelf.

Je ondervindt alleen bij jezelf dat je manier van denken aan het veranderen is, dat je de zaken anders begint te bekijken tegenover vroeger.

Dit is een proces van jaren, geloof me.

Soms betrap je jezelf erop dat je je vooroordelen toch nog niet volledig opzij hebt gezet. En soms betrap je jezelf erop dat je het werkelijk goed meent. Welnu, het is op die momenten dat je beseft dat je op goede weg bent.

Niemand heeft ooit gezegd dat het beleven van de Leer, het in praktijk toepassen van de theoretische Dharma gemakkelijk is. En niemand zal dit volgens mij ooit zeggen.

Je moet alleen maar je ogen openen, je hart, je lichaam openen, je bewustzijn openen om de Dharma te aanvaarden en te proberen hem te begrijpen. En dan zal je jaar na jaar veranderen, zelfs al besef je het zelf niet.

Je moet daar echt niet veel voor doen, je moet alleen veel, heel veel geduld en vertrouwen hebben.

Namu Amida Butsu !

II.

Toen ik in EKO las dat ik vandaag mocht voorgaan, was ik eigenlijk een beetje verrast. Eerst dacht ik dat het een vergissing was. Ik heb dit toen aan Shitoku gevraagd en het bleek inderdaad geen vergissing te zijn.

Ik voel me vereerd dat ik mag voorgaan, want een memoriaaldienst houden ter nagedachtenis van Zuiken is toch zeer speciaal.

Het is des te moeilijker doordat ik die persoon niet zelf gekend heb.

Een beetje geschiedenis : Inagaki Zuiken werd in 1885 in Himeji geboren. Gedurende 21 jaar bestudeerde hij het Shinboeddhisme ten gronde, vooral onder de leiding van Rev. Riken Katsura. Hij werd op 15 augustus 1945 (de week na de bom op Hiroshima) een Jodo-Shinshu-priester.

Zuiken schreef veel boeken, met als voornaamste een Engelse vertaling van Tannisho (in 1949) en een indrukwekkend commentaar op Kyogyoshinsho (in 1963), allicht een van zijn belangrijkste werken. Hij overleed in 1981, op 96-jarige leeftijd.

Alhoewel ik Zuiken - tot mijn groot spijt - niet zelf heb gekend, heb ik dikwijls het gevoel dat dit wel zó was. Soms put ik kracht

uit uitspraken die verschenen zijn in het flinterdunne maar zeer belangrijke werk *Anjin*. Ook via dharma-talks van Shitoku over Zuiken krijg ik soms de indruk dat ik deze persoon toch persoonlijk gekend heb. In moeilijke momenten geeft dat me de kracht door te gaan, niet op te geven in mijn zoektocht naar dat éne moment van Shinjin.

Zoals u weet is de 18de Gelofte voor ons Shinboeddhisten van enorm groot belang. Het totaal vertrouwen in de Ander-Kracht uit zich in het reciteren van de Naam Namu Amida Butsu.

Via de 19de en de 20ste Geloften (praktijk en reciteren van de Naam in zelf-kracht) komen we automatisch bij de 18de Gelofte, de Ander-Kracht Nembutsu, om zo te proberen de Verlichting te verwezenlijken voor alle wezens.

En zo kom ik bij onze andere overledenen. Zoals jullie weten was het heengaan van Daniëlle voor mij een immense opoffer. Boeddhisme in theorie is mooi, maar het toepassen ervan in de dagdagelijkse realiteit is toch nog iets anders.

Het is evenzo de kracht die ik nog steeds van Daniëlle krijg die me de moed geeft om door te gaan.

Haar overlijden is in de loop der tijden van een grote teleurstelling en niet-begrijpen bij mij stilaan overgegaan in dankbaarheid en vertrouwen. Dat is zeer moeilijk te verklaren, maar Daniëlle geeft mij de kracht om niet op te geven. Zoals Lut het onlangs nog treffend zei, put zij nu ook meer kracht uit het heengaan van Luc. En Shitoku zal ongetwijfeld kracht putten uit het heengaan van zijn leermeester.

Wanneer we deze kracht op onszelf transformeren, kunnen we er ook beter mee omgaan. Wij, op onze beurt, kunnen dan weer kracht geven aan de mensen die na ons komen.

Wanneer ik het afgelopen jaar beschouw, is het mij opgevallen dat er heel wat spanningen in Jikoji waren. Shitoku heeft het daarover uitvoerig gehad in zijn dharma-talk op het einde van vorig jaar. Ik wens dit niet op te blazen, maar ook niet te minimaliseren. Het is toch zeer spijtig te moeten vaststellen dat problemen niet uitgepraat kunnen worden. We leven toch veel te kort om ruzie te maken. Wanneer sommige mensen niet meer naar Jikoji komen om om het even welke reden, dan vind ik dat zeer spijtig. Hoe kunnen we een scheefgelopen situatie rechttrekken wanneer we er niet over kunnen praten ?

Wat mezelf betreft, als ik fouten gemaakt heb of mensen beledigd, dan wens ik mij daarvoor te verontschuldigen. Zijn we toch niet allemaal maar mensen van vlees en bloed die alleen maar kunnen leren uit de fouten die we maken ? We moeten alleen de kans krijgen onze fouten recht te zetten.

Is het niet zo dat ook diegenen die fouten maken, wanneer ze dit karmisch niet zelf in de hand hadden, dat die fout uit onvermogen was en bijgevolg een onvrijwillige daad, dit geen beletsel kan zijn om toch de Geboorte in het Reine Land te bereiken ?

De overledenen die wij hier in memoriaaldiensten eren, zouden dit ook vreemd vinden dat problemen niet opgelost geraken. Zij zouden deze situatie niet wensen, daarvan ben ik overtuigd. Dan is het wel zeer teleurstellend te moeten vaststellen welk een afgrond gaapt tussen het theoretische en het praktische boeddhisme, hoe sommige mensen wel hun mond vol hebben over hoe het boeddhisme nu eigenlijk in elkaar steekt, maar er zelf niet in slagen om deze theorie in praktijk om te zetten. Dat vind ik zeer spijtig, zeer teleurstellend.

Ik ben van mening dat een aantal van *Zuiken's Sayings* hier niet misplaatst zijn :

Just as you are - really - just as you are ! Je kan van niemand verlangen dat hij of zij perfect is, of dat die persoon zich ineens anders gedraagt omdat het boeddhisme dit verlangt. Je kan dit proberen te bereiken door met elkaar te praten en te discussiëren, maar dat vraagt veel tijd en geduld. Proberen te leren van onze fouten is goed, maar ook van anderen kunnen verdragen dat ze anders zijn dan wij. Is elke mens immers niet uniek ?

Een andere uitspraak van Zuiken is : *For ninety years I have heard nothing.* Dat zoiets gezegd wordt door een stokoude wijze man, zegt volgens mij ook genoeg. Gedurende 90 jaar heb ik niets gehoord. Wie zijn wij dan om ons druk te maken over pietluttigheden en de kleine dingen die ons bezig houden ?

Een andere uitspraak, die hier zeker niet misplaatst is : *Don't forget your sins, then you will be able to go to the Pure Land.* Vergeet uw eigen zonden niet ! Wie van ons kan zeggen dat hij of zij foutloos door het leven gaat ? We zien gewoonlijk wel de splinters bij een ander, maar de balken in onze eigen ogen vergeten we wel eens !

Beste mensen,

Een memoriaaldienst voorgaan is niet gemakkelijk, maar ik vond het gepast, juist omwille van de herinnering aan de mensen die ons ontvallen zijn, te spreken over de fouten die we allen begaan. En geloof me : niemand hier aanwezig is foutloos.

We kunnen alleen proberen van onze fouten te leren en het in de toekomst beter te doen.

Als we het dit jaar karmisch proberen beter te doen, zal iedereen er wel bij varen. In naam van onze overledenen : dank u.

Namu Amida Butsu.

GEDACHTEN OVER EEN NATUURWETENSCHAPPELIJK WERELDBEELD MET AMIDA

Shaku Shokai

Het wordt voor boeddhisten weinig zinvol geacht om te veel gedachten te wijden aan het ontstaan of eventueel vergaan van onze wereld, omdat het begrijpen van de wereld waarin wij leven belangrijker is.

Alvast is een natuurwetenschappelijk wereldbeeld gebonden aan de beperkingen der observaties en metingen op natuurwetenschappelijke basis en vervolgens wordt het filosoferen belemmerd door de beperkingen die aan het gebruik van woorden eigen zijn. Voor een boeddhist is het heden, gebaseerd op de Vier Edele Waarheden van het Lijden, gevolgd door de praktijk van het Heilige Achtvoudige Pad, het meest belangrijk.

Desondanks kan men niet nalaten om af en toe toch te willen peinzen over een natuurwetenschappelijk wereldbeeld met zinvolle verklaringen, waarbij de recente ontdekkingen op astrofysisch gebied vaak de stoot daartoe geven. Om maar de geboekte vooruitgang op moleculair gebied niet te vergeten ! Stilletjes en met een ietwat schuldig gevoel heb ik vaak over dit fascinerende onderwerp mijn gedachten laten gaan, vooral gedreven door mijn natuurwetenschappelijke scholing en mijn speciale belangstelling hiervoor.

Kennisname van meerdere zienswijzen der verschillende boeddhistische scholen, vooral die van het Theravada-boeddhisme, het Zen-boeddhisme en de Tibetaanse boeddhistische richtingen in verband met dit onderwerp, spoort mij aan om een synthese proberen te vinden tussen de natuurwetenschappen en het boeddhisme. Tenslotte

heeft het Amida-boeddhisme mij de mogelijkheid verschaft om meer licht (Licht !) op het probleem te werpen.

Beginnen we met de wereld van het superkleinde te bekijken en blijven we gehoorzaam binnen delimiet van het natuurwetenschappelijk denken, dan bevinden we ons hier in een sub-atomaire wereld, namelijk een wereld waarbij zelfs het atoom in zijn onderdelen is gesplitst. Men spreekt van quarken, neutronen, positronen, electronen, mesonen enz. waar de leek geen weet van heeft. Het enige wat ik door heb, is dat zulk een sub-atomaire wereld praktisch niet voor te stellen is. Alles is in beweging, men trekt elkaar aan, men stoot elkaar af, men neutraliseert elkaar, en daarmee uit. Het is een dynamisch wereldbeeld zonder vorm, maar toch nog een deel van onze conventionele waarheidswereld der illusies. De Absolute Waarheids-wereld '*beyond*' is totaal niet meer voor te stellen. Er blijft niets dan namen als *Nirvana* of *Tao* over. Ik stel mij voor dat buiten de grenzen van het natuurwetenschappelijk denken het domein der religieën begint.

Ik heb het gevoel dat het universum de neiging heeft om vanuit het deeltjes-idee over te willen gaan naar de vorming van entiteiten vanaf een atoom tot een galaxie, bestaande uit miljarden sterren in het heelal !

Zijn we gewend geraakt aan onze sub-atomaire wereld van het kleine, dan is de volgende stap de stap naar de wereld der atomen, die als een soort entiteiten kunnen worden beschouwd. De ca 100 elementen van het periodiek systeem van Mendelejev zijn de entiteiten, uit bepaalde sub-atomaire deeltjes opgebouwd, die iedereen zo'n beetje begint te kennen. Men spreekt van een waterstof-, een koolstof-, een helium- of een ander soort atoom, met letter aangeduid zoals respectievelijk H, C en He. Hiermede treedt een illusoir individu op, die pas betekenis voor ons krijgt indien

deze atomen geordende grotere entiteiten vormen, 'moleculen' genoemd. Maar zover zijn we nog niet ! De atomaire wereld ligt meer in het gebied van de natuurkundigen, die liever praten over massa, energie. Vooral de energieën zijn interessant. Men onderscheidt reeds een aantal energieën van grote betekenis, zoals bv. de zonne-energie, maar als krachten gezien, begint de zaak minder duidelijk te worden alhoewel wij allen wel niet onbekend zijn met de zwaarte-kracht, de atoom-kracht, de elektromagnetische kracht e.d. De oude Chinezen, buiten het wetenschappelijke om, voerden de *Ch'i* in en brachten velen, die er te weinig van afweten, totaal in de war. Men denkt bijvoorbeeld vaak dat de *Ch'i* een soort stromende energie is, maar de oude Chinezen hadden wat anders bedoeld, namelijk een kracht die ontstaat en verdwijnt bij de gratie van, als we het bv. over ons lichaam hebben, de dynamische structuur en functie der lichaamsbestanddelen. De lering hierbij is, zoals eerder gezegd, dat woorden vaak tekort schieten om iets ontastbaars uit te leggen.

Men voelt zich meer op vaste bodem in de wereld der chemici. De bollebozen onder deze scheikundigen spelen met atomen, die ze steeds als moleculen trachten te zien of te rangschikken en hiermede zijn wij nu beland in de kleine wereld der verschijningsvormen. In verband met het begrip 'leven' zijn de biochemici dichter bij de haard en met mogelijkheden tot samenwerking met de heren natuurkundigen zijn de moleculaire biologen zowel biologisch als chemisch actief bezig. De genen-technologie opent nieuwe paden die voordien ongekend zijn en de biologen zijn er als de kippen bij om hier hun stem te laten horen, met achter hen allen die zich verantwoordelijk voelen voor het lot van de wereld en zijn bevolking. Zodra moleculen in beeld zijn, verschijnen ook de *levens*-vormen zoals bv. plant, dier en mens, om maar van de 'dode' wereld te zwijgen.

Ondanks alle mogelijke diversificaties, die gedurende miljoenen, ja zelfs miljarden jaren ontstaan en vergaan bij de levende wezens waar te nemen zijn, is er van een eenheid sprake. Overblijfselen van uitgestorven planten en dieren geven het verloop van de evolutie der levende wezens aan, waarbij de mens als één der laatste evolutionaire jongtrappen te beschouwen is met zijn geschatte leeftijd van slechts 6 à 7 miljoenen jaren, terwijl er sprake is dat het leven op aarde ca. 5 miljard jaren geleden begon, nadat iets er voor, en wel 15 miljard jaren geleden, een zg. 'big-bang'-knal het universum deed ontstaan. Ik heb helaas geen idee of met het universum slechts het door de astrofysici meetbare wordt bedoeld, of dat het - wat minder plausibel is - de totaliteit van al het bestaande uitmaakt. Ik heb namelijk zo'n idee dat genoemde 'big-bang'-knal of kosmische explosie slechts één uit onnoembaar vele moet zijn !

Nu zijn we met onze gedachten over een natuurwetenschappelijk wereldbeeld bij de kosmos of het universum beland. De natuurwetenschappen beheersen het terrein van waarneming en meting, waarbij tot dusverre de grens van het bereikbare nog niet is te overzien. Toch mag nu reeds gezegd worden dat er buiten het mogelijk waarneembare en meetbare ook zaken moeten bestaan die buiten ons gezichtsveld zijn. Die niet gelimiteerd zijn tot onze vier dimensies van ruimte en tijd alleen. De religieuzen denken daarbij aan God, Brahman, Tao of Nirvana, om met het geven van namen hun onwetendheid te benadrukken. Ook het Reine Land van Amida vormt geen uitzondering. Hier is het gevoel van onmacht, tevens gecombineerd met het gevoel van vertrouwen in Amida, dusdanig dat de naam benadrukt wordt om ons er telkens aan te herinneren hoe ver wij staan t.a.v. het Onnoembare. Onwillekeurig denken religieuzen, dus ook de boeddhist van welke sekte of school ook, aan het Onnoembare als aan een Oerbron of een Oerkracht, waar alle bestaande mede verbonden is en op de duur weer naartoe terugkeert. Bij de boeddhisten spreekt men van Verlichting, Verlos-

sing van het Lijden, het Nirvana ingaan, Boeddha worden e.d.m. Men spreekt ook over de Boeddha-natuur in ons als deel van genoemde Oerbron of Oerkracht, die onder meer terug te vinden is in het Onmetelijke Licht van Amida, vol Wijsheid en Mededogen.

Verdergaande met onze overpeinzingen, durf ik de gedachtensprong maken met de veronderstelling dat alle leven op aarde, de mens inbegrepen, een voortvloeijsel is van een bundeling van kosmische krachten, die ons via het zonnelicht bereikt en voedt.

Het idee van wedergeboorte kan als een verruiming van de in de natuurwetenschappen geldende wet van oorzaak en gevolg worden gezien, waarbij de karmische processen, op actie berustend, hun beloop moeten hebben. Pas na een trapsgewijze onthechtingsproces gedurende vele wedergeboorten te hebben ondergaan, komt na dit proces, dat ook wel als een soort zuivering wordt bekeken, de Verlichting nabij. Is de onthechting compleet, dan is er geen Lijden meer en dan is het Nirvana-stadium bereikt. Een wedergeboorte is dan niet meer nodig. Buddha Gautama Sakyamuni, de historische Boeddha, is er de getuigenis van. In principe staat dit alles voor iedereen open.

In een alomvattend wereldbeeld, waarbij een synthese tussen de natuurwetenschappen en het boeddhisme tot de mogelijkheden behoort, is er zeker plaats voor Amida. Men kan zelfs zeggen dat Amida Buddha verhelderend werkt en de 'Gemakkelijke Weg' aanwijst. Alle levende wezens nemen deel aan genoemd proces der wedergeboorten, waarbij tijd en ruimte onbelangrijk zijn en waarbij eventueel ook andere dimensies, die in de natuurwetenschappen mede een rol spelen, kunnen worden betrokken. Ieder wezen is belast met het karma van vorige bestaansvormen en is verantwoordelijk voor het volgende karmische bestaan. De allerbesten onder de mensen, zoals aanstaande Boeddha's, Arahants, heiligen e.d.m. zijn

in staat om met de Eigen-Kracht dit evolutionaire proces te helpen bevorderen, maar de meerderheid der levende wezens, de onzichtbare zowel als de zichtbare (bijvoorbeeld de gewone mens of het dier) zullen er vele wedergeboorten voor nodig hebben of zelfs er nooit in slagen. In dit geval, zij het hypothetisch, zou de Ander-Kracht van Amida een uitkomst zijn. Deze potentiële Kracht kan natuurwetenschappelijk gesproken conform de natuurkrachten in de kosmos zijn en, zoals we bij de zon gezien hebben, tot genoeg zijn heilzaam werk verrichten. Dat het miljoenen jaren heeft geduurd, zelfs miljarden jaren, is niet bijzonder belangrijk, omdat de natuur veel geduld heeft en in ruimte en tijd geen beperkingen kent.

Waarom ik dergelijke gedachten koester? Dat komt omdat ik in de synthese tussen natuurwetenschappen en het boeddhisme een mogelijkheid voor de toekomst zie om de levensvisie van de mens te verruimen en om er gebruik van te maken gedurende iemands bestaan.

In mijn eigen bestaan heb ik de *missing link* in de Wijsheid en Mededogen van Amida gevonden, alhoewel minder ingrijpend dan wat Shinran Shonin na twintig jaar mediteren persoonlijk had ondervonden en tot de slotsom kwam dat de synthese tussen *Nembutsu* en *Shinjin* het beste was.

Het doet mij zeer veel genoeg te ontdekken dat ik met mijn overpeinzingen over een mogelijke band tussen boeddhisme in het algemeen en Jodo-Shinshu in het bijzonder met de zgn. nieuwe fysica niet alleen sta. Eerder had een Shinboeddhiste, Ruth Tabrah uit de V.S., min of meer hetzelfde onderwerp aangeroerd in haar artikel *Dewdrop on Grassblade : Shin Buddhism and the New Physics* (gepubliceerd in de 'Journal of Pure Land Buddhism' No.2, december 1985). Ze werd geïnspireerd om dat artikel te schrijven door haar verbazing omtrent de laatste ontwikkelingen in verband met de atoom-fysica en de quantum-mechanica, zoals uiteengezet

door zulke eminente geleerden als Oppenheimer, Schrödinger, Bohr of Bohm. Ruth Tabrah vindt - en ik ben er roerend mee eens - dat de theorieën van deze geleerden deuren zouden kunnen openen voor het interpreteren van wat Amida's Grote Gelofte eigenlijk zou kunnen betekenen. Shinrans ideeën die verder gingen dan die van zijn leermeester Honen, staan open voor de moderne mens. Het begrip *Śūnyatā* (Leegheid) van Nagarjuna's filosofie past goed bij een wereldbeeld volgens de relativiteitsleer. De Gelofte van Amida, uitgedrukt in de Ander-Kracht, geeft de dynamiek weer van wat Bohm 'holomovement' noemt, welke het geheel van het Universum karakteriseert.

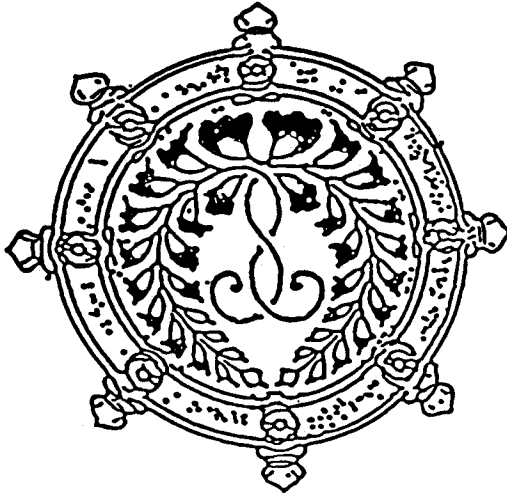
HONEN en SHINRAN SHONIN

Blokdruk door
D. KATO

Een echt leraar ontmoeten,
dat is de moeilijkste van alle moeilijkheden.
(Koso-Wasan 109)

ROOSTER DER BIJEENKOMSTEN
Lente 1998

- Di 16.03 19.30 Juseige (Ru)
Zo 21.03 10.30 Shunki Higan-e - Lentefeest
gevolgd door A.V. en RvB
Di 23.03 19.30 Amida-kyo (Ré)
van 29.03 tot 31.03 : Shitoku is in Londen !
Di 30.03 19.30 Sambutsuge (M)
- Di 06.04 19.30 Juseige (Sh)
Zo 11.04 10.30 Hanamatsuri - Bloemenfeest - Geboorte van Boedha Gautama
Di 13.04 19.30 Junirai (Ru)
Di 20.04 19.30 Amida-kyo (M)
Di 27.04 19.30 Sambutsuge (Ré)
- Za 01.05 10.30 Schoonmaakdag (men raadplege René VdL)
Di 04.05 19.30 Juseige (Ru)
Zo 09.05 10.30 Tempeldag - Jikoji bestaat 20 jaar !
Di 11.05 19.30 Junirai (M)
Di 18.05 19.30 Amida-kyo (Ré)
Za 22.05 14.30 Gotan-e - Geboorte van Shinran Shonin
Di 25.05 19.30 Sambutsuge (Ru)
- Di 01.06 19.30 Juseige (M)
Di 08.06 19.30 Junirai (Sh)
Di 15.06 19.30 Amida-kyo (Ru)

J I K O J I

Tempel van het Licht van Mededogen

CENTRUM VOOR SHIN-BOEDDHISME v.z.w.
Pretoriastraat 68
2600 Antwerpen-Berchem

Tel. (Sh.A.Peel)
Fax

03/218.73.63
03/281.63.33

Verantwoordelijk uitgever : Sh.A.Peel - Leemputstr. 10, 2600 Antwerpen-Berchem
© Centrum Shin-Boeddhisme & De Simpele Weg.
Overname toegelaten mits bronvermelding en bewijsexemplaar

Drukkerij Copymatic - 2600 Berchem